

Prof.dr. R.T.J. Buve

(foto Robbert van Cleef)

'De onevenwichtigheid in de ontwikkeling van Latijns-Amerika is een feit'

Wim Klooster in gesprek met R.T.J. Buve

Raymund Buve (1933) promoveerde in 1977 op het proefschrift *Boeren mobilisatie en landhervorming tijdens en na de Mexicaanse Revolutie*. Sinds 1986 is hij als bijzonder hoogleraar verbonden aan de Vakgroep Geschiedenis van de Leidse universiteit en vanaf 1991 als gewoon hoogleraar in de Talen en Culturen van Amerika. Aan het eind van dit jaar gaat hij met emeritaat.

Hoe bent u in uw vakgebied en later op uw leerstoel terechtgekomen?

Dat is eigenlijk een heel avontuur. Ik ben van oorsprong antropoloog, maar al tijdens mijn antropologische opleiding ben ik in contact gekomen met Slicher van Bath, die toen hoogleraar in Wageningen was. Ik ben colleges historiografie gaan lopen in Wageningen en toen ik mijn kandidaatsexamen had gedaan, kreeg ik een beurs van de Spaanse regering omdat ik op dat moment het beste tentamen Spaans had gedaan, geloof ik. Ik werd uitgenodigd bij de toenmalige ambassadeur van Spanje in Nederland, de fameuze Duque de Baena, die bevriend was met koningin Wilhelmina en die ook een boek over Nederland heeft geschreven. We hebben samen onder de lunch een heel gesprek gehad (ik in mijn school-Spaans), en hij bleek er van uit te gaan dat ik een beurs wenste te hebben om de literatuur van Spanje te bestuderen. Maar ik zei: daarin ben ik absoluut niet geïnteresseerd, literatuur interesseert mij helaas geen fluit. (Nog steeds niet, eerlijk gezegd.) Nee, ik wil de geschiedenis van koloniaal Spaans Amerika bestuderen. Daarop begon hij helemaal te glanzen. Hij vond het iets prachtigs en zei: nou, dan krijg je een extra lange beurs en dan moet je naar Sevilla. In '59 heb ik een half jaar in Sevilla gezeten, waar ik een paar vakken volgde en een kleine scriptie moest schrijven over de *Leyenda Negra* (de Zwarte Legende). Dat heb ik gedaan en toen ik later terugkwam uit Spanje, stond voor mij wel vast dat ik uiteindelijk de kant van de geschiedenis op zou gaan. Ik heb voor mijn doctoraal antropologie al een scriptie geschreven over de geschiedenis van Suriname. Ik was namelijk student-assistent van de hoogleraar Rudolf van Lier, die zelf voor driekwart historicus was - hij was een leerling van Huizinga. In die functie werkte ik mee aan een grote inventarisatie van de archieven over Suriname in Middelburg en in het Algemeen Rijksarchief. Daarbij viel aan mij de organisatie toe van een deel dat te maken had met de achttiende eeuw. We maakten met een aantal mensen een kaartarchief op de groepen in de Surinaamse samenleving: slaven, Indianen, vrije negers, militairen, joden et cetera. Het materiaal over de Indianen heb ik daaruit gelicht en daar ben ik mijn doctoraalscriptie over gaan schrijven.

Daarna ben ik aangesteld als doctoraal-assistent, zodat ik aan mijn promotie kon werken. Dat is allemaal wat uitgelopen. Mijn aanvankelijke plan was om naar Chili te gaan, waar net Eduardo Frei sr. aan de macht was gekomen.¹ Ik zat toentertijd in de commissie Latijns-Amerika van de K.V.P. waarin ook Arnold van Niekerk zat, die met politieke mobilisatie en populisme bezig was. Dat onderwerp had mij helemaal gegrepen en dat wilde ik in Chili bestuderen, maar dat lukte niet omdat ZWO het een politiek te gevoelig onderwerp vond. Ik moest me heroriënteren en kwam op het ISS in Den Haag de Mexicaanse antropoloog Rodolfo Stavenhagen tegen, die later bekend is geworden om zijn opening naar een kritische antropologie voor Latijns Amerika. Hij zei: ik heb een interessant onderwerp, namelijk het probleem van kleine boeren die land hebben gekregen door de landhervorming in Midden-Mexico. Als je mee wilt doen, kun je daar een prachtig boek over schrijven. Dat vond ik wel leuk en ik ben naar Mexico gegaan in dienst van de Banco Nacional de México met een subsidie van ZWO, dat nu wél akkoord ging. Mij werd de deelstaat Tlaxcala toebedeeld, een heel dichtbevolkt staatje op het hoogland tussen Mexico-Stad en Veracruz, ongeveer ter grootte van Luxemburg. Daar moest ik het onderzoek gaan doen. In de tijd dat ik daar kwam, was Tlaxcala nog een vrij geïsoleerde, uiterst conservatieve plattelandsamenleving, die gedomineerd werd door een kleine elite van landbezitters, kooplieden, textielindustriëlen, bureaucraten en intellectuelen. Het onderzoek hield in dat ik me zowel onder die elite moest bewegen als onder de boeren. In de dichtbevolkte gemeente die ik had gekregen - je kon uit ieder dorp het volgende zien liggen - bestond een grote agressie tegen de weinige grotere bezittingen die er nog waren (naar Mexicaanse begrippen eigenlijk *peanuts*) van, laten we zeggen, een paar honderd hectare. Tijdens dat onderzoek hoorde ik 's avonds van die boeren alle verhalen over de tijd van de revolutie (1910-1917), toen zij die bezittingen geïnvadeerd en onderling verdeeld hadden, en later allemaal weer terug moesten geven. Daar kwam ik in een gesprek met Stavenhagen op terug en hij zei me dat daarover nooit iets geschreven was. Dat werd toen voor mij het centrale thema, daar ging ik aan werken en dat is uiteindelijk mijn proefschrift geworden.

Het archiefonderzoek voor mijn proefschrift werd een gigantisch probleem, omdat de directeur van het archief in Tlaxcala zich tot levensdoel had gesteld om zelf *het* boek te schrijven over de revolutie in de deelstaat. Hij duldde zolang niemand in het archief die zich bezighield met dat onderwerp. Het was voor mij dus *out of the question* om ook maar enig document te zien. Dat boek van hem is later ook uitgekomen en het is een van de meest lamentabele boeken ooit gepubliceerd. Het is een aaneenschakeling van teksten uit documenten. Maar waarom wilde hij dat doen? Nou, hij was de zoon van een van de meest beruchte districtsprefecten in de laatste jaren van don Porfirio Díaz.² Dus hij wilde zijn familie schoonwassen door de zaak zo te beschrijven dat zijn vader er redelijk van afkwam. Ik moest het in elk geval over een andere boeg gooien en ik ben alle informanten uit de tijd van de revolutie gaan zoeken die ik kon vinden. Er waren nog oudjes van zeventig, tachtig jaar die zich het een en ander konden herinneren en waarvan sommigen ook particulie-

Onevenwichtigheid in de ontwikkeling van Latijns-Amerika

re collecties bezaten van documenten. Dat is helemaal niet uitzonderlijk in Latijns-Amerika, waar het doodnormaal was dat een ambtenaar zijn documenten meenam wanneer hij uit dienst ging. Je weet nooit wat je opvolger ermee gaat doen.

Hoe ben ik aan deze leerstoel gekomen? In eerste instantie kreeg ik na mijn terugkeer een onderwijsopdracht om de geschiedenis te doceren van Latijns-Amerika. Dat was nog in de Sociale Faculteit. In de tussentijd was Slicher van Bath hier benoemd en hij verzamelde een groep leerlingen om zich heen die met hem gingen werken op het terrein van de koloniale geschiedenis van Latijns-Amerika. Slicher is op een gegeven moment vertrokken en toen hebben we de dramatische gebeurtenis gehad van de dood van de buitengewoon capabale en wetenschappelijk voortreffelijke Adriaan van Oss. Daarna ben ik gepolst of ik belangstelling had voor de vrijgekomen plaats. Die had ik, want op de Sociale Faculteit was in de tussentijd iets gebeurd wat mij niet lekker zat. Bij een afspraak tussen Nederlandse universiteiten had Leiden voorgesteld om Latijns-Amerika als studiegebied te laten vallen, omdat men op grond van de Leidse traditie eigenlijk de voorkeur gaf aan Afrika en Indonesië. Uiteindelijk werd ik hier opvolger van Slicher van Bath als bijzonder hoogleraar en ik heb dat altijd als een grote eer beschouwd. Na vijf jaar is die stoel omgezet in een gewoon hoogleraarschap, omdat duidelijk werd dat het een drukkblante stoel was.

Bij mijn aankomst was ik nauwelijks geëquipeerd om in mijn eentje de richting van Slicher voort te zetten, want de koloniale geschiedenis was voor mij niet bepaald een open boek. Dat is wel een probleem geweest en ik ben enerzijds samen met andere hoogleraren doorggegaan met de promovendi die begonnen waren onder Slicher en aan de andere kant ben ik begonnen met eigen mensen. Inmiddels was ik gaan beseffen dat, hoewel ik me intensief met de Mexicaanse revolutie had beziggehouden, de wortels van de ontwikkelingen die explosief tot uiting kwamen na 1910, nog niet waren onderzocht. Toen heb ik besloten me te gaan richten op de negentiende eeuw en in dezelfde periode ging men daar op het Colegio de México ook meer aandacht aan geven. De hernieuwde belangstelling voor de negentiende eeuw viel in Mexico samen met een toenemende aandacht voor de geschiedenis op regionaal niveau. Langzamerhand werd duidelijk dat de beroemde Amerikaanse historicus Lesley Bird Simpson in de jaren dertig gelijk had gehad toen hij zei: er is niet één Mexico, *there are many Mexicos*. Dat was zo in de koloniale tijd en dat is het grootste deel van de negentiende eeuw zo gebleven. Pas aan het einde van de negentiende eeuw vond er door de uitbreiding van het spoorwegnet, de integratie van markten en de sterkere invloed van de nationale regering, een zekere samenvloeiing plaats. Enfin, we hebben een club gevormd met een aantal historici uit Mexico en de Verenigde Staten om te werken aan de negentiende eeuw en dat loopt aardig. Er komen regelmatig publikaties uit voort.

Er is inmiddels een soort Nederlandse school ontstaan van mensen die zich specialiseren in de Mexicaanse regionale geschiedenis.

Dat klopt ja, en dat geldt niet alleen voor de negentiende eeuw: voor de koloniale tijd is Arij Ouweneel daarmee bezig op het CEDLA. Inderdaad is er nu in Mexico een grote groep Nederlanders voor hun doctoraat of ander onderzoek bezig met Mexico. Het was eigenlijk wel te verwachten, want zodra in Nederland Latijns-Amerika-studies iets begonnen voor te stellen, zo vanaf de jaren vijftig, is het altijd Mexico geweest dat centraal stond. En op dit moment is Nederland, afgezien van de wetenschappelijke inbreng van de Verenigde Staten, Engeland en Frankrijk, ongeveer het belangrijkste in de Mexico-studies.

Het lijkt er op dat een van de grote debatten in de historiografie van Latijns-Amerika, dat over de *dependencia*, inmiddels is uitgewoed. Hoe kijkt u terug op dit debat en wat was de positie die u daarin hebt ingenomen?

De *dependencia*-theorie is tot stand gekomen op basis van bevindingen van economen, sociologen en antropologen die nauw verbonden waren met de Economic Commission for Latin America (ECLA). Zij gaven antwoord op de vraag: waar zijn de huidige onevenwichtigheid en de belemmeringen voor ontwikkeling in Latijns-Amerika aan te danken? De schuld, zeiden zij, moet je in het verleden zoeken. Daarbij is men doorgeslagen en kreeg je absurde stellingen van mensen als Frank, dat Latijns-Amerika al vanaf de komst van de *conquistadores* ingebed zou zijn geweest in het Europese mercantiele marktsysteem. De fout die de *dependentistas* hebben gemaakt, is dat ze geen onderscheid hebben gemaakt tussen enerzijds de laatste decennia van de negentiende eeuw en de eerste decennia van de twintigste eeuw - want voor die periode valt iets te zeggen voor de *dependencia*-theorie - en anderzijds de voorafgaande periode. Zo langzamerhand is men gaan inzien dat het algemene idee niet werkbaar is en dat de variatie in ontwikkelingsperiodes in de koloniale tijd en in de negentiende eeuw groot was. Maar daarbij moeten we wel een kanttekening maken. Je moet de mate waarin dit geloof nog bestaat aan de universiteiten in Latijns-Amerika niet onderschatten. Als je op dit moment in Mexico op, laten we zeggen, de Escuela de Antropología een niet-dependentistisch verhaal houdt, wordt je er door de studenten vierkant uitgegooid. Dat is nog steeds zo. Het geldt niet voor het Colegio de México en de grote onderzoek-instituten, maar in de provincie leeft het idee nog volop.

Ik denk dat het effect van de hele discussie uiteindelijk positief is geweest omdat zij heeft bijgedragen aan een kritisch wakker worden. Mensen gingen zich afvragen of de stellingen eigenlijk wel klopten. Ten tweede, hoe je het ook wendt of keert, de onevenwichtigheid in de ontwikkeling van Latijns-Amerika is een feit. Die heeft heel duidelijk haar historische wortels, maar die gaan lang niet zo diep als de *dependentistas* ons hebben willen doen geloven. Zelf heb ik er in het begin in geloofd. Ik heb het *dependencia*-debat aanvan-

kelijk in Mexico, waar ik als doctoraal-assistent zat, gevolgd uit de hoek van de antropologen. Daar kwam het debat ook vandaan en het is pas later in de geschiedenis terechtgekomen door mensen als het echtpaar Stein.³ Oorspronkelijk was ik volstrekt overtuigd van de waarheid van het verhaal. Ik heb het heilig uitgedragen in mijn eerste colleges in Leiden. Bij mij kwamen de twijfels halverwege de jaren zeventig tijdens mijn werk in Tlaxcala en in discussies die ik had met Mexicanen die aan hun proefschrift werkten aan het Colegio de México. En tja, later werd het volkomen duidelijk.

Is er nu een dergelijk debat te onderscheiden?

Ik denk dat er op dit moment een paar debatten aan de gang zijn die enigszins kunnen worden afgeleid van de *dependencia*-idee. Er is een enorm debat over de ontwikkeling van het grootgrondbezit in Latijns-Amerika. Net als in het *dependencia*-debat zien we daar een negatieve generalisering, vaak geschreven vanuit passie. Er is een grote belangstelling voor de *hacienda*, omdat de periode voorbij is waarin ze overwegend een symbool was van een zichzelf aan het buitenland verkopende oligarchie. Dat symbool is aan alle kanten stukgetrokken en nu rijst de vraag hoe het dan wel in elkaar zit. Er is daardoor een explosie ontstaan van studies over haciendas in Mexico, Midden-Amerika, Bolivia, Colombia, werkelijk *all over the place*. Wat daar uit blijkt, is dat de ontwikkeling van het grootgrondbezit even gevarieerd is geweest als de ontwikkeling van economie en maatschappij op het niveau van de deelstaten. Dat is ook logisch, want die grootgrondbezittingen waren een onvervreemdbaar deel van de maatschappij. Er is een ander thema, dat nog onderbelicht is, maar steeds meer aandacht zal krijgen: de dorpen, de *pueblos*. Volgend jaar zijn er alleen al twee congressen over dat thema. Een ander debat gaat over een verschijnsel tussen de *hacienda* en het dorp: de *ranchero*, de 'tussenboer', de eigenerfde boer met een stevig familiebedrijf, die ook op de markt actief is, soms in de exportproductie. Studies over de *rancheros*, over de dorpen en de haciendas weerspiegelen de ongelooflijke complexiteit en variëteit van de rurale samenlevingen zoals die zich sinds de koloniale tijd hebben ontwikkeld. En verder zijn er natuurlijk wel meer debatten aan te geven, denk aan de geschiedenis van het onderwijs of de geschiedenis van de Kerk. Oudere werken over Kerk en Staat worden nu grondig gereviseerd omdat er veel materiaal beschikbaar komt dat eerder niet verkrijgbaar was. Kerkelijke archieven zijn vaak nog wel moeilijk te nemen vestingen, maar het is toch een stuk gemakkelijker dan vroeger. En dat is interessant, want de Kerk is dan misschien niet het belangrijkste, maar wel het op één na belangrijkste sociale instituut geweest van koloniaal Latijns-Amerika en bleef dat nog gedurende een groot deel van de negentiende eeuw.

Hoe denkt u over de toepasbaarheid en het nut van de geschiedenis?

Nou, om een grappig voorbeeld te geven, op dit moment verkoopt het boek van mijn promovendus Ricardo Rendón in Mexico als warme broodjes, omdat

iedereen geïnteresseerd is in de dynamiek van de politiek in de negentiende eeuw. Want het aan de macht blijven van de PRI in Mexico - waar deze partij al vijftig jaar regeert - en de manier waarop de PRI omgaat met mensen en met groepen, wordt steeds meer beschreven in neo-Porfiristische termen: het bewind van de PRI als een kopie van dat van Porfirio Díaz. Dat vind ik onjuist, want het is de doorwerking van een patroon van politiek handelen dat al honderdvijftig jaar bestaat. Ik denk dat het bestuderen op regionaal niveau van de politiek, van maatschappelijke ontwikkelingen, van relaties tussen maatschappelijke groepen in de negentiende eeuw geweldig toepasbaar is, omdat men nu eindelijk eens gaat inzien dat het politieke bedrijf in het huidige Latijns-Amerika daar bijzonder veel mee te maken heeft. Het roepen om democratie, om geheel vrije verkiezingen en om doorzichtigheid in de politiek is ideologisch misschien wel verklaarbaar, maar de *persistence* en het naijfeffect van politieke patronen van vroeger zijn zo groot dat je je moet afvragen of dat er op korte termijn nu wel van komt. Om even mijn nek uit te steken: laten we veronderstellen dat de PRI volgende week de verkiezingen in Mexico verliest en er komt, ik noem maar iets absurds, een coalitiekabinet van twee partijen. Zelfs in dat geval ben ik ervan overtuigd dat de Mexicaanse politiek niet wezenlijk verandert. Daar is heel wat meer voor nodig. Daarom denk ik dat het overbruggen van de periode tussen de koloniale tijd en de twintigste eeuw een buitengewoon nuttige taak van de geschiedenis is, waarmee ze kan bijdragen tot een begrip waarom de dingen nu zijn zoals ze zijn. Ik denk wel eens dat uit het historisch onderzoek naar de negentiende eeuw een antwoord kan komen op de vraag waarom bepaalde maatschappelijke patronen in Latijns-Amerika zoveel hardnekkiger zijn dan in de moederlanden Spanje en Portugal.

Wat is voor u de bestaansgrond van uw vakgebied?

Als er een bestaansgrond is voor de geschiedenis van het niet-Westen, om die ongelukkige term maar te gebruiken, dan is die er natuurlijk ook voor Latijns-Amerika. Volgens mij is de bestudering van politieke, sociale, economische en culturele processen in Latijns-Amerika voor iedere historicus, ook in Europa, een nuttige zaak. Want het leert ons om onze eigen ontwikkelingsprocessen te relativeren. Waarom is de textielnijverheid in Europa de kant opgegaan van de massa-industrie, terwijl dat in een land als Mexico veel minder is gebeurd? Een vraag die mij interesseert en waar ik me in de komende jaren mee zal bezighouden, is: waarom is de ontwikkeling van de vroege arbeidsrelaties in de industrie in een aantal Latijnsamerikaanse landen anders dan in bijvoorbeeld Engeland of Frankrijk? Dat hangt ermee samen dat de patronen van ordening en hiërarchie en de manier waarop opdrachten worden uitgevoerd in de Mexicaanse textielindustrie aansluiten bij de structuren die bestonden op de negentiende-eeuwse *haciendas* en in de negentiende-eeuwse dorpen. Veel industrie in Mexico is niet opgezet in de stad door ondernemers die mensen recruteerden, maar is begonnen toen een ondernemer langs een rivier ging zitten op het terrein van een hacienda en besloot die hacienda om te bouwen

tot een industrieel bedrijf. Hetzelfde gebeurde op het terrein van een dorp. Je ziet dan dat die ondernemers gebruik maken van de methoden van lokale baasjes in de dorpen om de mensen aan zich te binden. Dan krijg je totaal andere ontwikkelingen dan in Europa.

En die blijven doorwerken?

Dat werkt in bepaalde opzichten door, dat zie je zelfs in de twintigste eeuw nog in de syndicale organisatie. Vier jaar geleden heeft het INAH, het Instituto Nacional de Antropología e Historia, in Puebla een prijsvraag uitgeschreven voor textielarbeiders van zeventig jaar en ouder. Zij konden zich aanmelden om te worden geïnterviewd over al hun ervaringen in de fabrieken in de jaren twintig en dertig. Ik heb in de jury gezeten en alle negentig interviews moeten lezen. Toen ik ze thuisgestuurd kreeg heb ik dat vervloekt, maar achteraf was ik blij dat ik het gedaan had. Er zaten juweeltjes tussen. Je kon precies zien dat familie en territorium cruciaal waren bij de recrutering van textielarbeiders. Het was *out of the question* dat een *administrador*, de zaakvoerder van de fabriek, uit het ene dorp meneer X nam en uit het andere de heren Y en Z, omdat die hem wel geschikt leken. Ze werden aangenomen op grond van familie-aanbevelingen en via de dorpschef, waarbij de dorpschef ervoor zorgde dat er een evenwichtige verdeling was van arbeiders per wijk. Het interessante is dat die *administradores* zich dat na een paar daverende mislukkingen ook lieten aanleunen. Bij de studie van de sociale geschiedenis van Latijns-Amerika zijn we ten onrechte bepaalde categorieën gaan gebruiken die waren ontleend aan het laat-negentiende-eeuwse Britse kapitalisme. Nu blijkt dat dat niet kan.

Een ander punt met betrekking tot de legitimatie van het vakgebied is dat het belangrijk is, nu we toegroeien naar een *global village*, dat er mensen rondlopen die hier hebben gestudeerd en - welke functie ze ook mogen vervullen - enig idee hebben van Latijns-Amerika. Een derde punt van legitimering bestaat erin dat historici kunnen helpen om Latijns-Amerika op den duur te voorzien van een voldoende aantal adequaat opgeleide mensen die het grote werk gaan doen dat er nog ligt te wachten. Dat neemt overigens niet weg dat althans in de grote landen van Latijns-Amerika het niveau van de historiografie uitstekend is. Je hebt topinstituten met topmensen, zoals het instituut in Tandil in Argentinië, het Colegio de México en de instellingen aan de Universidade de Sao Paulo. Ik heb drie Mexicaanse promovendi, van wie er één net gepromoveerd is. Ik vind wel dat dat er bij hoort. Je kunt niet uitgaan van de gedachte dat je als Nederlandse hoogleraar daar je eieren legt en ze voor een deel op hun kosten laat uitbroeden. Je moet je actief aanbieden.

Wat is eigenlijk uw opvatting over de popularisering van historische kennis? Speelt Leiden hierbij een rol in Mexico?

Ja, dat doe ik al. Eind dit jaar komt er een boek uit dat geschreven is door mij en Rendón en dat bestemd is voor het middelbaar onderwijs in Mexico. Ik

R.T.J. Buve

denk dat dat heel belangrijk is, maar ik vind wel dat je dat als buitenlander nooit in je eentje kunt doen. Ik zal zeggen waarom. Ik had mijn stuk geschreven en Rendón het zijne en mijn stuk is later naar Rendón gestuurd met het verzoek om er een Mexicaans stuk van te maken. En dat begrijp ik ook wel, want al ben ik niet slecht in Spaans, ik schrijf het toch op een andere manier en Mexicaanse middelbare-schoolkinderen moeten het goed kunnen begrijpen. Ja, ik denk dat die popularisering belangrijk is en dat we daar een heel duidelijke verantwoordelijkheid hebben.

Wat zijn, ten slotte, uw favoriete boeken en historici en welke verguist u?

Eén van mijn favoriete boeken is dat van Tulio Halperín-Donghi, *Historia contemporánea de América Latina*. Wat ik ook geweldig vind, is een boek waardoor ik mijn smaak voor Latijns-Amerika heb gekregen: het tweedelige werk van Salvador de Madariaga over de koloniale tijd.⁴ Ik mag de klassieken wel en als we het daar toch over hebben is er nog een magistraal werk: François Chevaliers *La formation des grands domaines au Mexique*. Dat boek wordt nu afgebroken en dat moet ook, maar je kunt de klassieken nu natuurlijk bijna allemaal wel afbreken. Aan het boek van Chevalier heb ik veel gehad en ik vind in het algemeen dat wat de Fransen hebben geschreven over Latijns-Amerika wel hout snijdt. Onder de Amerikaanse klassieken vind ik dat Lesley Bird Simpson baanbrekend werk heeft verricht.⁵

En van de huidige historici?

Nou, van de huidige historici zijn er ook een paar waar ik een hoge pet van op heb. Voor Mexico zijn dat David Brading voor de koloniale tijd en de negentiende eeuw en Friedrich Katz voor de laat-negentiende en de twintigste eeuw. Dat vind ik twee heel knappe koppen. Voor de koloniale tijd is verder Horst Pietschmann erg belangrijk. Van de Mexicanen denk ik dat Daniel Cosío Villegas een van de groten is geweest. Je kunt wel iets hebben tegen de gigantische vloed van details, waar je bijna in verdrinkt, maar de man heeft een ongelooflijke prestatie geleverd. Hij is bovendien een van de eersten geweest die, zij het tandenknarsend, is gekomen tot revisie van een vroeger beeld. Zijn belang is ook gelegen in de grote aantallen leerlingen die hij in het Colegio de México heeft gehad. Hij heeft een sleutelrol ingenomen in de moderne historiografie van Mexico.

Onevenwichtigheid in de ontwikkeling van Latijns-Amerika

Noten:

1. De christen-democraat Frei versloeg bij de presidentsverkiezingen van 1964 Salvador Allende. Hij bleef aan als president tot 1970.
2. Porfirio Díaz was president van Mexico tussen 1876 en 1880 en van 1884 tot 1911.
3. Stanley J. Stein en Barbara H. Stein maakten naam met hun *The colonial heritage of Latin America. Essays on economic dependence in perspective* (New York 1970).
4. *The rise of the Spanish American Empire* en *The fall of the Spanish American Empire* verschenen beide in Londen in 1947.
5. Simpson werd vooral bekend door zijn *The encomienda in New Spain. Forced native labor in the Spanish colonies, 1492-1550* (Berkeley 1929).